

De Tilburgse schoenmakers en looiersgezellen en hun katholieke vakorganisatie in het begin van de 20e eeuw

door Jos van Meeuwen*

Tilburg heeft als oude textielstad zijn textielmuseum. Het leder- en schoenenmuseum staat in Waalwijk. Tenslotte was de Langstraat het centrum van de schoen- en lederindustrie. Daar zetelde dan ook de Nederlandse R.K. Lederbewerdersbond, de vakorganisatie van lederbewerders, die aan het begin van de twintigste eeuw werd opgericht om enige verbetering te brengen in de treurige arbeidsverhoudingen, -voorwaarden en -omstandigheden in de schoenmakerijen en leerlooierijen.

Dat was geen overbodige luxe. Ook in Tilburg bestond er naast de overheersende textiel enige niet onbelangrijke schoen- en looijverheid. En het waren zelfs de Tilburgse schoenmakers en looiersgezellen, die aan de wieg stonden van die katholieke lederbewerdersbond.

Op 15 december 1898 vond de oprichtingsvergadering plaats van een plaatselijke r.k. lederbewerdersvereniging, die zich aansloot bij de gildenbond. Kapelaan Berkvens werd door de bisschop aangewezen als 'geestelijk adviseur'. De vereniging vertoonde meer gelijkenis met een middeleeuwse gilde dan met een moderne vakorganisatie. Ook kleine schoenmakersbaasjes werden toegelaten als lid, en de wat grotere patroons werden beleefd uitgenodigd de vergaderingen van het gilde als eregasten bij te wonen.

Op 1 juni 1902 kwam het tot een bundeling met vergelijkbare verenigingen uit Den Bosch, Nijmegen, Rotterdam, Amsterdam, Utrecht en Maastricht in het Nederlandsch R.K. Lederbewerdersgilde St.-Crispijn en Crispinianus, dat zijn zetel kreeg in Tilburg. Doel was 'het bevorderen van de zedelijke, stoffelijke en maatschappelijke belangen der lederbewerders en door eenheid van handelen de in het vak bestaande misbruiken te doen verdwijnen'. Samenwerking met de patroons stond voorop, maar staking als laatste middel

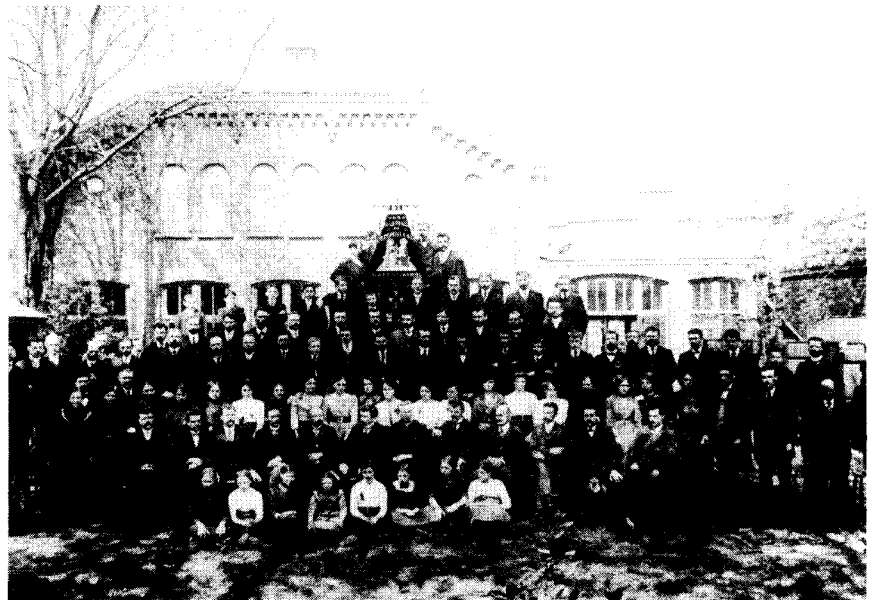
werd niet volledig van de hand gewezen.

Aan daadwerkelijke vakbondsactiviteiten kwam het gilde echter niet toe. Wel werden vanuit Tilburg pogingen ondernomen om de schoenmakers en leerlooiers in de omliggende dorpen tot organisatie te brengen. Daar konden de Tilburgse schoenmakers- en looiersbazen van harte mee instemmen. Want dankzij de lage lonen, lange werktijden en vooral de gedwongen winkelnering vormden de schoenmakerijen en leerlooierijen in dorpen als Kaatsheuvel, Loon op Zand, Oisterwijk, Dongen, Waalwijk,

enz. geduchte concurrentie. De Tilburgse lederbewerders ondernamen propagandatochten en voorzitter Schalken sprak op propagandaverzamelingen. Het Tilburgse lederbewerdersgilde telde toen zelf zo'n 160 leden. Aanvankelijk lieten de lederbewerders in de dorpen zich nog weerhouden van de vakorganisatie door de tegenwerking van 'overheidspersonen' en de angst voor represailles. Hun bazen zaten namelijk op geen enkele vakorganisaties te wachten, ongeacht of die nou socialistisch, neutraal of katholiek was.

Maar geleidelijk won de verbittering over hun bestaan en het besef dat met gezamenlijk optreden de bazen bedwongen konden worden, het van de angst. Op 3 mei 1903 sprak Schalken in Musis Sacrum te Dongen ter gelegenheid van de oprichting van de plaatselijk lederbewerdersvereniging, waarbij een woord van dank werd gericht aan de pastoor, kapelaans, burgemeester en wethouders, overige autoriteiten en de werkgevers.

De afdeling Tilburg van de leerbewerdersbond poseert in de tuin van de R.K. Gildenbond

* Politicoloog. Publiceerde tal van artikelen op het gebied van de katholieke arbeidersbeweging. Werkt momenteel aan een proefschrift. Dit stuk is gebaseerd op zijn boek "Zo rood als de roodste socialisten. Katholieke vakbondsstrijd in de schoen- en lederindustrie", SUA, Amsterdam 1981.

In hetzelfde jaar kwam er een lederbewerdersvakvereniging in Loon op Zand met 120 leden, terwijl een jaar later Kaatsheuvel en Waalwijk volgden.

Zwaartepunt

Dankzij de inspanningen van de Tilburgse lederbewerders – en dankzij het ontstaan van de eerste echte schoenfabrieken – kreeg de katholieke vakorganisatie zo vaste voet in de Langstraat. Maar de fabrikanten waren nog lang niet zover dat zij zich daarbij neerlegden. Dus ontstonden er al snel felle arbeidsconflicten met als inzet de gedwongen winkelnering (Kaatsheuvel, 1908-1909) en het recht op organisatie (Van Schijndel's stoomschoenfabriek in Waalwijk, 1910-1911). Het zwaartepunt van de katholieke lederbewerdersvakbeweging verschoof van Tilburg, Den Bosch en andere steden naar de Langstraat.

Het nationale r.k. lederbewerdersvaksecretariaat maakte in 1905 plaats voor de Bossche Diocesane Lederbewerders-Arbeidersbond met afdelingen in Kaatsheuvel, Loon op Zand, Waalwijk-Besoyen, Tilburg, Den Bosch en Eindhoven en in totaal 500 leden. Vijf jaar later waren dat er ruim 1800, verspreid over dertien afdelingen. Het bondsbureau werd gevestigd op het adres Hoofdstraat 279 in Kaatsheuvel, waar ook de voorzitter en eerste betaalde bestuurder ('vrijgestelde') Cees Roestenberg vandaan kwam.

De lederbewerdersvakvereniging in Tilburg kwijnde weg. In 1911 waren er nog maar 45 leden over en was er f 157,30½ in kas. De vereniging droeg geen contributie meer af aan de bond en werd als afdeling geroyeerd.

Het commentaar in het bondsblad *De Lederbewerker*: "De afdeling besteedde haar geld liever aan worstbrood met koffie en gezelligheid dan aan het streven naar lotsverbetering".

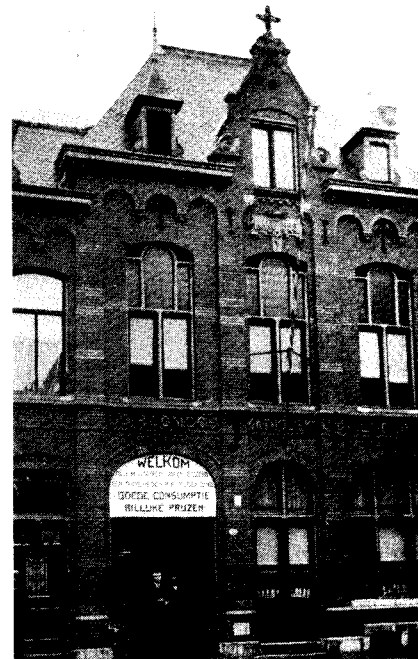
Gezien het belang van de Tilburgse schoen- en lederindustrie besloot het hoofdbestuur van de inmiddels nationale Nederlandsche R.K. Lederbewerdersbond voorrang te geven aan wervende activiteiten onder de Tilburgse schoenmakers en

looiersgezellen. Tenslotte werkten er in die tijd zo'n 100 leerlooiers in zeventien looierijen en waren er bijna 1000 schoenmakers, die voor het grootste deel werkzaam waren in een paar van de grootste schoenfabrieken van Nederland, waaronder die van Van Arendonk en Blankers. Op het personeel van de schoenfabrieken werden de propagandapijlen gericht. En met succes. Begin 1912 werd een nieuwe afdeling opgericht met om te beginnen 116 leden. De Tilburgse schoenfabrikanten waren in sociaal opzicht echter net zo star als hun collega's in de textiel. Conflicten konden dus niet uitblijven.

Conflict

De Van Arendonks hadden schoenfabrieken in Tilburg en Oisterwijk, waar de firma Mels in 1911 werd overgenomen. De lederbewerdersbond had daarbij zijn bedenkingen: "Mels was al geen vriend van de arbeidersorganisatie, maar Van Arendonk is nog erger: in zijn fabriek mocht niet 'gebond' worden; een enkele van de honderd arbeiders had zich 'op een stille' (als geheim lid) aangesloten." Toen zeventien Oisterwijkse schoenmakers openlijk lid werden van de bond, werd een van hen ontslagen, omdat hij in de fabriek propaganda zou hebben gemaakt voor de vakorganisatie. Op 'aandrag' van Mels, die was aangebleven als directeur keerden de anderen de 'fak' de rug toe. De firma wilde baas in eigen bedrijf blijven en voelde er niets voor met vertegenwoordigers van de vakbond te praten. Heerkens, het ontslagen vakbondslid, vond ander werk bij Hoogenbosch in Dordrecht.

Deze gang van zaken herhaalde zich toen zo'n zeventig personeelsleden van Van Arendonk in Tilburg zich aansloten bij de lederbewerdersbond. Zodra de directie hiervan op de hoogte was, werd het werk in de fabriek stopgezet en werd het verzamelde personeel toegesproken door een van de firmanten, die hun op straffe van ontslag verbood vakbondsvergaderingen bij te wonen. Hij besloot zijn tirade met de historische woorden: "Ik was tot nu toe u aller vader, maar thans zal ik gaan poseren als pa-

De R.K. Gildenbond in de Tuinstraat (1915)

troon." Na werktijd werden de georganiseerde personeelsleden gevolgd – te voet en op de fiets – om te zien of ze niet toch naar de gildenbond gingen. De rest van de avond liepen de Van Arendonks wacht voor het gebouw van de gildenbond, terwijl een paar trouwe meesterknechts de straten in de buurt in de gaten hielden. Een personeelslid uit Oisterwijk, dat – zoals altijd – naar de gildenbond kwam om daar op zijn trein te wachten, werd de volgende dag ontslagen.

De intimidatie had succes: het personeel van Van Arendonk verliet de bond. Deze tragikomedie speelde zich af in het voorjaar van 1912. Het hoofdbestuur van de lederbewerdersbond besloot in overleg met het bestuur van de afdeling Tilburg – voorzitter J. Dalleu en secretaris Joh. de Haas – dat arbeiders van Van Arendonk voorlopig niet aan afdelingsvergaderingen mochten deelnemen, tenzij als groep van minimaal 25. Anders bestond het gevaar dat Van Arendonk door hier en daar wat bondsleden te ontslaan de lederbewerdersbond op grote kosten zou jagen, terwijl het organisatierecht geen stap dichterbij kwam. De bond riep de hulp in van het R.K. Vakbureau en zijn voorzitter, de Tilburger Jan van Rijzewijk. Deze had een onderhoud met de firma Van Arendonk, die daarop schriftelijk te kennen gaf 'niet tegen een

goede R.K. Vakvereniging' te zijn. Toch bleef het personeel buiten de organisatie. In oktober 1912 telde de afdeling Tilburg nog steeds niet meer dan honderd leden. Toen aan het einde van het jaar dertig van zijn arbeiders alsnog de stap waagden, nam Van Arendonk onverwijld tegenmaatregelen: een van hen werd ontslagen, zogenaamd wegens slapte, en de anderen werden opgescheept met slecht werk. Dat raakte hen direct in de portemonnee.

Vergadering

In de Tilburgse pers verscheen een protestcommuniqué ondertekend door Dalleu en De Haas; de secretaris van de r.k. gildenbond, J. v.d. Nieuwenhuizen; de secretaris van de arbeid van het bisdom Den Bosch, A. van Rijen; Van Rijzewijk; Roestenberg en L. van Heeswijk, geestelijk adviseur van de lederbewerkerbond, voorheen kapelaan in Kaatsheuvel en nu kapelaan van 't Heike. Op de dag van Driekoningen werd er een grote protestvergadering gehouden in de grote zaal van de gildenbond, waar onder meer de Bossche aalmoezenier van de arbeid, Prinsen, het woord voerde.

Van Rijzewijk vertelde, dat een der firmanten van Van Arendonk in de fabriek openlijk gezegd had dat bondsadviseur Van Heeswijk door de bisschop van Den Bosch verbannen was uit Kaatsheuvel wegens zijn betrokkenheid bij de vakbeweging, evenals de Waalwijkse kapelaan De Wijs 'die zou zijn gestorven aan een ziekte, die als een

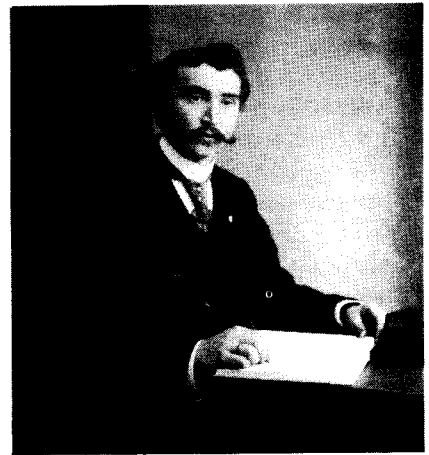
C.J. van Arendonk (1863-1909)

straf over hem was gekomen'. Het personeel van Van Arendonk voelde zich door de protestactie aanvankelijk gesterkt in zijn organisatieverlangen, en het aantal georganiseerden liep op tot zeventig. Maar nadat een paar van hen ontslagen werden, kozen de meesten eieren voor hun geld. Een verslag van de gang van zaken in de pers lokte een tegenartikel uit van de Van Arendonks onder de titel 'Protest aan Jan van Rijzewijk c.s.'; daarin werd namens 93 personeelsleden verklaard, dat alle beschuldigingen over intimidatie en ontslagen vals waren, dat de lonen bij Van Arendonk goed waren en dat het personeel niets meer te maken wilde hebben met de lederbewerkerbond en zijn vertegenwoordigers. Slechts een paar bondsleden en een enkele ongeorganiseerde hadden het gewaagd hun handtekening te onthouden aan het manifest.

Op de dag dat de verklaring werd uitgegeven – 12 februari 1913 – werd er door de heren Van Arendonk en enkele knechts gepost bij het huis van Van Rijzewijk om in de gaten te houden of er niet stiekem een paar afvalligen hun spijt kwamen betuigen over het zetten van hun handtekening. Daarna werd het een poosje stil rond de affaire. Achter de schermen probeerde het plaatselijk comité van de Katholieke Sociale Actie te bemiddelen. Zonder resultaat. Een vergadering van de KSA keurde de houding van Van Arendonk af. Volgens De Lederbewerker van 13 juni 1913 bereidde de lederbewerkerbond in samenwerking met het R.K. Vakbureau een 'repressieve actie' voor. Daar werd echter niets meer van vernomen.

Op een vergadering van de afdeling Tilburg op 14 september 1914 bracht een van de leden naar voren, dat er arbeiders waren bij de firma Van Arendonk, die wel lid wilden worden van de vakorganisatie maar niet durfden. De reactie van geestelijk adviseur Van Wijck: "Laat ze maar wegblijven; wie zo bang is voor zijn patroon, dat hij niet naar de vergadering durft te komen, wordt toch nooit een flink organisatieman." Ook in latere jaren doken berichten op over de slechte arbeidsverhoudingen en

Jan van Rijzewijk (1880-1939)

-voorwaarden bij Van Arendonk, over de angst onder het personeel, zoals in oktober 1915 – er waren op dat moment veertig vakbondsleden werkzaam op het bedrijf – en over arbeidsconflicten. Pas in juli 1921 was er kennelijk sprake van erkenning van de vakorganisatie door de firma Van Arendonk, want toen werd een dreigend conflict afgewend door onderhandelingen tussen de directie en het hoofdbestuur van de lederbewerkerbond.

Uitsluiting

Tot een directe strijd kwam het niet bij van Arendonk. Dat kwam voort uit de wankelmoedigheid van het personeel en de omzichtigheid (schijterigheid?) van de bond. Bij Blankers barstte de strijd wel in volle hevigheid los. Deze schoenfabriek was een paar jaar eerder na een staking overgeplaatst van Rotterdam naar Tilburg. Blankers woonde zelf in Den Haag en naast de fabriek had hij een groot aantal schoenwinkels in vrijwel alle grote steden van Nederland en in Antwerpen.

Dankzij gerichte propaganda waren in de loop van 1913 80 mannelijke en 32 vrouwelijke arbeiders van Blankers lid geworden van de bond. Een van hen, Van Puyenbroek, was voorzitter geworden van de afdeling Tilburg. Het ging mis, toen de vakorganisatie met directeur Hollants een aantal klachten van het personeel besprak. Als antwoord werden in de loop van november en december zeven georganiseerden, onder wie Van Puyenbroek, ontslagen. Weer deed de bond alles om de strijd te voorkomen. Een aangekondigde staking

werd op aandringen van adviseur Van Heeswijk uitgesteld in de hoop dat er toch nog een vreedzame oplossing gevonden kon worden. Blankers was daar echter niet voor te vinden: op 17 januari 1914 kregen alle arbeiders met acht dagen ontslag aangezegd. In de loop van de week konden de ontslagenen zich weer aanmelden, maar dan moesten ze schriftelijk toezeggen zich in de toekomst te onthouden van elke loonactie of staking. De meeste vakbondsleden weigerden dit. Op donderdag 22 januari richtte het hoofdbestuur van de lederbewerdersbond zich namens 101 leden tot de firma Blankers met de toezegging, dat zij van een staking af zouden zien, mits het hangende loongeschil en de ontslagkwesties loyaal en zakelijk zouden worden afgehandeld. Aan het stakingsrecht hielden zij onverkort vast.

De bedrijfsleiding hield de poot stijf: wie op 23 januari niet getekend had, kon omzien naar een andere baas. Dus stonden er met ingang van 26 januari 1914 107 arbeiders en arbeidsters op straat. Een maand later waren het er 131, omdat andere – niet bij de katholieke lederbewerdersbond aangesloten – arbeiders het werk uit solidariteit neerlegden.

Het socialistisch weekblad *De Strijd* schreef: "Maar de katholieke arbeidersorganisatie is nu toch te veel in haar eer getast, aanvaardt de strijd en nu wordt er toch gevochten, dat de stukken eraf vliegen. De manifesten der katholieke vakorganisatie zijn precies eender als de onze, ze spreken van het duister gewroet van meneer Blankers, van bruto machtsmisbruik van de werkgever, enz. enz."

Blankers weigerde te praten met bestuurders van de bond, ook na tussenkomst van de burgemeester. Het bedrijf probeerde met onderkruipers uit Rotterdam, Duitsland

en Polen de produktie gaande te houden. 'De heeren logeren in de fabriek', aldus *De Lederbewerker*. In maart 1914 waren er zo'n vijftig aan het werk. Volgens het blad van de bond waren het praktisch allemaal socialisten, een beschuldiging die op zijn minst twijfelachtig was.

Boycot

Toen de uitsluiting al ruim drie maanden duurde, organiseerden de lederbewerdersbond en het R.K. Vakbureau een boycotactie tegen de 'schoenbazaars' van Blankers. De plaatselijke katholieke werklidenverenigingen werden opgeroepen de boycot actief te steunen o.m. door middel van protestbijeenkomsten, het verspreiden van manifesten en herbergen van de schoenmakers uit Brabant, die bij de winkels kwamen posten. Op 10 en 11 april vertrokken 47 schoenmakers uit Tilburg en de Langstraat om te gaan posten bij de 41 winkels, die verspreid waren over negentien plaatsen. De boycot oogstte veel publiciteit, natuurlijk allereerst in de bladen van de katholieke arbeidersbeweging, maar ook in socialistische bladen als *De Strijd* en *De Arbeid*, die tot steun opriepen. Tot in Antwerpen werden de postende arbeiders met open armen ontvangen.

De boycotactie zorgde voor een doorbraak in de maandenlange strijd. Op een vergadering aanvaardden de uitgesloten arbeiders – zij het met nogal wat bedenkingen – een bemiddelingsvoorstel van het Tilburgs comité voor de KSA. Blankers erkende het organisatie-recht, de uitsluiting zou per 27 april worden opgeheven, er zouden geen rancunemaatregelen genomen worden tegen de vakbondsleden, die geleidelijk aan in de fabriek zouden terugkeren. De loonkwestie zou via onderhandelingen worden opge-

lost. De strijdende arbeiders drongen aan op een collectieve arbeidsovereenkomst met Blankers, waarin de arbeidsvoorwaarden en arbeidsverhoudingen duidelijk zouden zijn vastgelegd. Het hoofdbestuur van de bond wist de vergadering van deze eis af te brengen.

De rechtmatigheid van het ontslag van de Tilburgse afdelingsvoorzitter werd ter beoordeling voorgelegd aan een scheidsgerecht. Het hoofdbestuur dekte zich bij voorbaat in tegen een negatieve uitspraak: "Reeds voor het uitbreken van de strijd hebben wij toegegeven dat het optreden van Van Puyenbroek, hoe goed ook bedoeld, niet in elk opzicht tactisch genoemd kon worden." Het lag voor de hand dat de afdelingsvoorzitter beter een andere baan kon zoeken.

De strijd bij Blankers kostte de lederbewerdersbond ruim f 20.000,- en dat betekende, ondanks de steun van het R.K. Vakbureau en de vrijwillige steunbijdragen uit het hele land, een zware aanslag op de financiële kracht van de bond.

Het vertrek van de onderkruipers en de terugkeer van de uitgesloten arbeiders vlotte niet erg: begin mei 1914 waren nog pas vijftig van hen weer aan het werk. Een tiental had inmiddels elders werk gevonden en wilde niet meer terug.

Latere berichten maakten melding van ontstemming, arbeidsonrust en loonacties. Eind december 1918 was het personeel op vijf man na georganiseerd in de lederbewerdersbond. Het bedrijf was inmiddels herdoopt in de N.V. v.h. L. Blankers.

Ruzie

De belangstelling voor de arbeidsverhoudingen bij de firma Blankers maakte al snel plaats voor de problemen vanwege het uitbreken van de eerste wereldoorlog. De mobilisatie onttrok veel kaderleden aan de organisatie, en de verstoring van de aanvoer van grondstoffen zorgde voor grote werkloosheid: de schoen- en lederfabrieken lagen geheel of gedeeltelijk stil. Pas tegen het einde van het jaar 1914 trad er enig herstel op. Het aantal georganiseerde lederbewerders nam toe. Eind 1915 telde de afdeling Tilburg ruim 400 leden. De voorspoedige

Bekroond te 's Gravenhage Vak Tentoonstelling Sept. 1896.
Intern. Tentoonstelling Brussel met Gouden Medaille bekroond
Juni 1908.

Intern. Telefoon N° 67

Het personeel van de schoenfabriek J. van Arendonk (circa 1905)

gang van zaken in de schoen- en lederindustrie maakte het mogelijk om met succes loonacties te voeren, en dat was nauwelijks een luxe gezien de steeds stijgende prijzen. Het bestuur bestond begin 1916 uit P. van Puyenbroek voorzitter; M.W. Smolders, vice-voorzitter; G. Otten, secretaris; Jos. de Man, penningmeester; Th. Laats, tweede secretaris; C. v.d. Wouw, tweede penningmeester; en P. van Nieuwenhoven, commissaris.

De verhouding tussen afdeling en hoofdbestuur was slecht. Tilburg achtte de vrijgestelde bestuurders niet capabel om de belangen van de Tilburgse lederbewerders goed te behartigen. Daarom werd voorgesteld het bondsbureau te verplaatsen van Kaatsheuvel naar Tilburg, met als voordeel: betere bereikbaarheid, meer prestige en een grotere aantrekkingskracht op de Tilburgse lederbewerders. Het voorstel werd door de algemene bondsvergadering met geringe meerderheid afgestemd (voorjaar 1915).

In 1916 ontstond er een openlijk conflict met als inzet de aanstelling en verkiezing van een derde vrijgestelde bestuurder, al dan niet speciaal voor Tilburg. Van Puyenbroek stelde zich kandidaat. Hij werd wel verkozen als hoofdbestuurder van

de bond, maar bij de verkiezing van de nieuwe vrijgestelde moest hij het afleggen tegen Passier uit Waalwijk. Voor de afdeling Tilburg en haar voorzitter, die aan de kwestie-Blankers enig oud zeer overgehouden had, was dat de aanleiding om hun eigen gang te gaan, tegen de bondsvoorschriften in.

Van Puyenbroek werd aangesteld als betaald bestuurder, en de kosten werden verhaald op de contributie, die aan de bond had moeten worden afgedragen. Sinds september 1916 betaalde de afdeling Tilburg geen contributie meer. Een half jaar later werd de afdeling wegens wanbetaling geroyeerd en werd gerechtelijk beslag gelegd op de afdelingsgelden. Onmiddellijk werd een nieuwe afdeling opgericht. De bisschop van Den Bosch spoorde het oude bestuur per brief (d.d. 31 mei 1917) aan het goede voorbeeld te geven en zich aan te sluiten bij de nieuwe afdeling. Op een vergadering van de oude afdeling onder leiding van geestelijk adviseur Van Wijck werd besloten en bloc in de bond terug te keren, mits de oude leden in hun rechten werden hersteld. Voor Van Puyenbroek was echter geen plaats meer in de bond.

Het economisch tij was gunstig en

de nieuwe afdeling groeide snel: van bijna 500 leden eind 1918 tot 1054 in januari 1920. Verantwoordelijk voor dit laatste hoogtepunt in organisatiegraad was de eerste algemene cao voor de schoenindustrie, die in werking trad op 1 september 1919 en die een bepaling bevatte omtrent het wederzijds verplichte lidmaatschap van de contractpartijen: leden van de r.k. lederbewerdersbond mochten alleen werken bij fabrikanten die lid waren van de Nederlandsche R.K. Bond van Schoenfabrikanten. Dezen hadden zich op hun beurt verplicht slechts katholiek georganiseerde schoenmakers in dienst te nemen en te houden.

Het afdelingsbestuur bestond begin 1919 uit Frans Coolen, voorzitter; H. Verhoeven, vice-voorzitter; P. Brands, secretaris; Gerrit van Dommelen, penningmeester; A. van Laarhoven, tweede secretaris; H.J. Verhoeven, tweede penningmeester; en H. van Gool, commissaris.

Fusie

Het duurde niet lang voor de afdeling weer overhoop lag met het hoofdbestuur van de bond. Aanleiding was deze keer een loonactie in

Tilburg, die middels onderhandelingen met het bestuur van de Tilburgse Vereniging van Schoenfabrikanten resulteerde in een plaatselijke cao voor de stukwerkers in de schoenfabrieken (juli 1919). Volgens Tilburg waren Roestenberg c.s. veel te laks opgetreden, waardoor het collectief contract op de valreep nog bijna was verknald. Onder het pseudoniem Methusalem schreef Coolen in de Waalwijkse Echo van het Zuiden: "Was de voorzitter der afdeling Tilburg niet met wijs beleid opgetreden, dan hadden de beambten zich nooit meer in Tilburg behoeven te laten zien." Ook beschuldigde hij Roestenberg ervan middels chantage – het dreigen met ontslag – een salarisverhoging voor zichzelf te hebben afgedwongen. Onnodig te zeggen dat de afdeling Tilburg tegen was.

De bond had inmiddels een betaalde bestuurder aangesteld met als werkterrein Tilburg, die kantoor hield op het adres Tuinstraat 66. Het mocht niet baten. De beambte voor Tilburg, Douw, haakte al snel ziek af. De geschiedenis herhaalde zich: de afdeling Tilburg stelde op eigen houtje haar eigen voorzitter,

Coolen, aan als vrijgestelde. En, nadat bekend was geworden dat Coolen ook nog de man was achter de lastercampagne jegens Roestenberg c.s. in De Echo en de Nieuwe Tilburgsche Courant, volgde zijn roeyement.

Het R.K. Vakbureau, dat in de affaire gemengd was, stelde het hoofdbestuur wegens onvoldoende krachtig optreden medeverantwoordelijk voor het uit de hand gelopen conflict.

Van Rijzewijk en Van Wijck slaagden er samen in om deze keer de afscheiding van de afdeling Tilburg van de lederbewerdersbond te voorkomen.

Coolen zette zijn aanvallen op de bond in de pers voort en hij zocht zijn heil in de oprichting van de Noord-Brabantsche R.K. Fabrieksarbeidersbond.

De Nederlandsche Vereeniging van Fabrieksarbeiders, de 'moderne' bond, hoopte van de ontevredenheid van de Tilburgse lederbewerders te profiteren en stelde de vraag 'waarom mensen als Coolen en de mensen die hem volgen, nog steeds een r.k. organisatie wenschen'.

Het slot van de oproep tot het bij-

wonen van de oprichtingsvergadering van Coolen's nieuwe vakorganisatie liet daar geen onduidelijkheid over bestaan: "Vrij debat. Modern georganiseerd en sociaal-democraten hebben geen toegang."

In 1921 slaagde de lederbewerdersbond erin om een nieuw cao af te sluiten met de Tilburgsche Vereeniging van Schoenfabrikanten. Toen maakte de naoorlogse crisis een einde aan de enorme oorlogswinsten, de vraag naar arbeidskrachten en de sociale welwillendheid van schoen- en lederfabrikanten. Een invoerverbod van schoenen – het Schoenenwetje van 1923 – moest de totale ineenstorting van de Nederlandse schoen- en lederindustrie voorkomen. De buitengewoon grote werkloosheid putte de werklozenkassen van de lederbewerdersbond volledig uit en deed het aantal leden drastisch dalen. Een fusie met de Nederlandsche R.K. Fabrieksarbeidersbond moest redding brengen. Daarmee kwam in juli 1924 ook een einde aan het eigengereide bestaan van de Tilburgse R.K. Lederbewerdersvakvereniging.
